

Kirjaamo
Laura Vilkkonen
Liikenne- ja viestintäministeriö

Viite: lausuntopyyntö luonnoksesta 244 a § Viestintäverkon kriittisissä osissa käytettävät laitteet

DNA OYJ:N LAUSUNTO LUONNOKSESTA PYKÄLÄKSI 244 A § VIESTINTÄVERKON KRIITTISISSÄ OSISSA KÄYTETTÄVÄT LAITTEET

DNA Oyj (DNA) kiittää mahdollisuudesta lausua pykäläluonnoksesta ja lausuu kunnioittaen seuraavaa:

1 Yleistä

Ehdotettu pykälä perustuu EU:n 5G-verkkoja koskevaan riskiarviioon ja sen perusteella annettuun komission tiedonantoon 5G-kyberturvallisuutta koskevista välineistä. DNA pitää hyvänä ja kannattavana, että EU:ssa ja Suomessa 5G-verkkoja ja niiden turvallisuutta arvioidaan kattavasti eri näkökulmista ja siitä, että sääntelyn välineistä ja niiden vaikuttavuudesta tehdään päätökset analyttisesti, tutkittuun tietoon perustuen.

DNA:lle verkkojen, verkossa välitetyin liikenteen ja asiakkaiden tietoturvan ja yksityisyydensuojan ja siten myös kansallisen turvallisuuden ylläpitäminen ja turvaaminen ovat keskeinen osa toiminnallisia arvoja ja käytäntöjä. Muiden teleyritysten tavoin DNA:lla on keskeinen tehtävä valtion toiminnan kannalta kriittisten viestinvälityspalveluiden tarjoajana ja DNA huolehtii omalta osaltaan modernin ja demokraattisen yhteiskunnan keskeisen perusoikeuden, sananvapauden toteutumisesta tarjoamalla viestinvälityspalveluita kaikille kansalaisille.

2 Sääntelyn tarkkarajaisuus

Luonnoksessa ehdotetut Liikenne- ja viestintäviraston hallintopäätökselle annettavat viestintäverkon laitteiden käyttökiellot kohdistuisivat yksinomaan teleyrityksiin ja olisivat luonteeltaan erittäin rajoittavia. Teleyritysten investoinnit verkkoihin ovat erittäin suuria ja siten kieltopäätöksen vaikutukset omaisuudensuojan turvaamille investoinneille, samoin kuin verkossa tarjottavien palveluiden saatavuudelle ja kansalaisten perusoikeuksien toteutumiseksi saattavat olla erittäin merkittäviä. Siksi luonnoksen perusteluissakin mainittu suhteellisuusperiaatteen mukainen mahdollisimman suppea tulkinta. DNA katsoo, että perusteluissa mainittu suhteellisuusperiaate ja mahdollisimman suppea tarkastelu edellyttää riittävän oikeusvarmuuden säilyttämiseksi lisäksi luonnoksessa esitettyä tarkkarajaisempaa määritelmää verkon kriittisistä osista myös varsinaiseen laki-tekstiin.

Ehdotusta perustellaan EU:n yhteisellä riskiarviolla ja sitä koskevalla keinovalikoimalla, joten kriittisiä verkon osia tulisi verrata myös siihen, miten muissa jäsenvaltiossa riskiarvioita ja keinovalikoimaa laitetaan täytäntöön. Tämän lisäksi sääntelyn kohteena olevan 5G-matkaviestinverkon ytimen (5G Core) määritelmää ja laajuutta arvioitaessa tulisi ottaa huomioon se, miten sitä on kuvattu ENISA:n raportissa. Kriittisiä verkon osia eivät siten olisi matkaviestinverkon radioliityntäverkot (RAN) ja siirtoverkot (transmission) eivätkä niiden laitteet. Verkon kriittisiksi osiksi ei tulisi katsoa myöskään kiinteää liityntäverkkoa eikä kiinteän verkon asiakaspääte- ja liityntälaitteita vastaavasti, kuin on todettu matkaviestinverkon osalta.

3 Liikenne- ja viestintäviraston hallintopäätösmenettely ja sen seuraukset

Luonnoksen perusteluissa on mainittu hallintopäätöksen olevan valituskelpoinen, mutta muita hallintolain mukaisia prosessin vaiheita ei ole kuvattu perusteluissa. DNA katsoo, että perusteluissa tulee kuvata myös hallintopäätösmenettelyyn kuuluva asianomaisten oikeus tulla kuulluksi ja oikeus perehtyä päätöksen valmistelussa käytettäviin aineistoihin. Perusteluissa on mainittu, että Liikenne- ja viestintävirasto ottaa päätöksen valmisteltavaksi saatuaan asiasta lausunnon Suojelupoliisilta. DNA katsoo, että lakitekstiin tulee lisätä säännös asianosaisen oikeudesta saada perehtyä myös päätöksen valmisteluun liittyvään salassa pidättävään materiaaliin. Lisäksi asianomaisella tulee olla oikeus ja riittävä määräaika antaa kuulemisessa oma lausuntonsa Suojelupoliisin lausunnosta.

DNA katsoo, että ennen valvontapäätöksen antamista viranomaisten ja asianosasten välillä tulisi ensisijaisesti olla mahdollista käydä keskustelua epäilyistä kansallista turvallisuutta vaarantavista riskitekijöistä ja korjata mahdollisia ongelmia yhteistyössä. Teleyritysten edustajille näissä keskusteluissa voidaan säätää vastaavat salassapitovelvoitteet ja virkavastuu kuin Liikenne- ja viestintäviraston häiriötilanteiden työryhmästä on säädetty SVPL 276 §:ssä.

Jos Liikenne- ja viestintävirasto antaa päätöksen, joka velvoittaa poistamaan verkkolaitteen, tulee asianosaiselle teleyritykselle antaa mahdollisuus joko korjata kansallista turvallisuuden vaarantamisesta epäilty verkkolaite tai varata riittävä aika sen vaihtamiseen, jotta verkossa tarjottavia palveluita ja niiden tietoyhteiskunnan mahdollistavaa roolia ei vaaranneta tarpeettomasti.

Luonnoksen perustelujen mukaan Liikenne- ja viestintävirasto suorittaisi kokonaisarvioinnin, jossa otettaisiin huomioon valvontapäätöksen vaikutukset viestintäverkkojen- ja palveluiden toimintaan ja saatavuuteen suhteessa muihin sähköisen viestinnän palveluista annettuun laissa säädettyihin oikeuksiin ja velvollisuuksiin ja erityisesti lain 1 §:ssä säädettyihin tavoitteisiin sekä hallinnon yleisiin oikeusperiaatteisiin. DNA katsoo, että Liikenne- ja viestintäviraston tulee kiinnittää kokonaisarvioita laatiessaan erityisesti huomiota myös Suojelupoliisin lausunnon perusteluihin uhkan merkittävydestä ja siihen, ovatko lausunnossa esitetyt syyt erityisen painavia verkkolaitteen poistamiseksi.

Liikenne- ja viestintäviraston laatimaan kokonaisarvioinnin tehtäviin ja säännökseen tulee lisätä mahdollisuus teleyrityksille aiheutuvien kustannusten korvaamisesta samalla tavoin, kuin siitä on säädetty SVPL:n 298 §:ssä, missä säädetään teleyrityksen oikeudesta saada poikkeusoloihin varautumisesta aiheutuneista kustannuksista korvaus huoltovarmuusrahastosta.

4 Soveltamisala ja erilliset verkot

Luonnoksen mukaan säännöstä sovelletaan myös ydinvoimaloiden, satamien, lentokenttien ja vastaavien yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeisten toimijoiden erillisverkkoon ainoastaan siinä tapauksessa, että erillisverkko on liitetty yleiseen televerkkoon. DNA katsoo, että rajausten yleiseen televerkkoon liittämistä on perusteeton ja jättää tarpeettomasti suojaamatta kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisiä kohteita. Säännöstä tulee jatkovalmistelussa muuttaa siten, että se koskee poikkeuksetta kaikkia keskeisiä verkkoja ja toimijoita riippumatta siitä ovatko ne yleisessä viestintäverkossa vai eivät.

Viestintäverkot ovat tavalla toisella yhteydessä ulkomaailmaan riippumatta siitä, onko verkossa sen käyttäjille tarjottava palvelu katsottavissa yleiseksi teletoiminnaksi vai ei. Vaikka yhteiskunnan kannalta tärkeän toiminnan suljettu verkko olisi eristetty yleisestä televerkosta, on siihen mahdollista kohdistaa valtiollisten toimijoiden resursseilla tiedustelu- ja vahingoittamistoimia siitä huolimatta. Laajalti on uutisoitu esimerkiksi tapauksesta, missä väitetyt länsimaiset tiedustelupalvelut tuhosivat haittaohjelmalla erään näille valtioille vihamielisen kolmannen valtion ydinpolttoaineen rikastamiseen käytettävät laitokset siitäkin huolimatta, että laitoksia ei oltu edes liitetty Internetiin.

5 Yhteenveto

Teleyritysten kannalta on aivan keskeistä sääntelyn tarkkarajaisuus ja oikeusvarmuus, joten säännöksessä tulee riittävällä ja kestäväällä tarkkuudella määritellä mitä verkon osia se koskee ja mikä on se uhka, johon säännös kohdistuu. Laissa tulee olla riittävän selkeä määritelmä verkon kriittiselle osalle, jotta siitä ilmenee säännöksen kohdistuvan matkaviestinverkon core-verkkoon ja että verkon vähemmän kriittiset osat kuten esimerkiksi kiinteä- ja langaton liityntäverkko, siirtoverkko sekä asiakasliityntä- ja päätelaitteet eivät sisälly säännökseen.

Säännöksen tulee kohdistua yleisten televerkkojen lisäksi myös sellaisiin yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeisiin verkkoihin, joita ei ole liitetty osaksi yleistä televerkkoa.

Liikenne- ja viestintäviraston on valvontapäätöstä valmistellessaan analysoitava huolellisesti ja tasapuolisesti Suojelupoliisin lausunnon perustelut ja uhan merkittävyys, valvontapäätöksen tarpeellisuus, laajuus ja taloudelliset vaikutukset sekä näiden lisäksi myös perusoikeuksien toteutuminen niin asianosaisten teleyritysten kuin niiden asiakkaiden ja kansalaisten kannalta. Jos valvontapäätös tulee edellyttämään mittavia verkkolaitteiden poistoja ja uusien hankkimista, tulee teleyrityksille antaa toimenpiteiden tekemiseen riittävä määräaika ja valtion tulee korvata kustannukset vastaavasti kuin on säädetty teleyritysten oikeudesta saada korvausta poikkeusoloihin varautumisesta aiheutuvista kustannuksista.

Tämän lausunnon lisäksi DNA yhtyy FiCom Ry:n asiasta jättämään lausuntoon sekä FiComin ja lainvalmistelijoiden kesken käydyissä keskusteluissa esitettyihin toimialan näkemyksiin säännöksen tarkkarajaisuudesta ja muista säännöksen ja sen perusteluiden muotoilusta.

Kunnioitettavasti

Helsingissä 28.2.2020
DNA Oyj

Markku Lamminluoto
Senior Advisor